

Ukrainian Historical Review /
Український історичний огляд
Issue 1 / Вип. 1 (2022) 9-18.

DOI: 10.47632/2786-717X-2022-1-9-18

УДК [930:005.745]:378.4(477.83-25)УКУ

ORCID ID0000-0002-5749-4027

Vadym Adadurov
prof. dr of historical sciences
Ukrainian catholic university
vad@ucu.edu.ua

**FOREWORD OF THE EDITOR-IN-CHIEF:
THE UKRAINIAN CATHOLIC UNIVERSITY AS A SPACE
FOR THE DEVELOPMENT OF CONNECTED HISTORY
OR HISTOIRE CROISÉE**

Over the last decade, the Ukrainian Catholic University played a significant role in providing an interdisciplinary space for the realization of scholarly projects aimed at promoting the integration of Ukrainian humanities into the European context. History stood at the forefront of these consistent attempts as a kind of metanarrative, within the epistemological procedures of which significant international conferences took place, such as: “Between Constantinople, Kyiv, Moscow, Suceava, and Rome: Galician Metropolitanate, 1303–1808 (Greco-Byzantine Heritage, Kyivan Christian Tradition, and Western Latin Influence)” (2013)¹, “Eighteenth-Century Studies: Ukrainian and Global Perspectives” (2021)², and in 2016–2017 (in collaboration with Vilnius University) “Orthodox and Uniate Communities of the Great Duchy of Lithuania: History, Culture, Memory”³. At the same time, practically every year the Department of History hosted international practical workshops or theoretical and methodological colloquia, such as the ones dedicated to the archives of foreign diplomatic institutions as sources for the study of

---

¹ See Conference program: <http://ichistory.org.ua/2013/10/07/anons-4-6-zhovtnya-2013-uku-mizhnarodna-naukova-konferentsiya-mizh-konstantynopolem-kyevom-moskvoyu-sochavoyu-tarymom-galyts-ka-myropoliya-v-1303-1808-rokah/>.

² See Conference program: <https://ucu.edu.ua/events/mizhnarodna-konferentsiya-visimnadtsyate-stolittya-ukrayinska-globalna-perspektyva/>.

³ About Conference: http://ugcc.ua/news/naukovts%D1%96_z_uku_stali_uchasnikami_m%D1%96zhnarodnogo_dosl%D1%96dnitskogo_proektu_pro_litovsk%D1%96_dzherela_kiivskoi_hristiyanskoi_tradits%D1%96i_81149.html.

The bilingual (Ukrainian-Lithuanian) monograph was published as a result: *Kultūry kryžkelė: Vilniaus švč. Trejybės šventovė ir vienuolynas: Kolektyvinė monografija* / ed.: A. Bumblauskas, S. Kulevičius, I. Skočiliasas. Vilnius 2017.

Ukrainian history (2016)⁴, imperial identities in Ukrainian history (2017)⁵, and representations of the image of Napoleon in the national historiographies of the Eastern European countries.

These projects revealed not only the proximity of thematic interests of scholars from different historiographical environments but also pointed to the possibilities of transnational and transregional perspective for research cases, manifested the benefits of comparative and global approaches, intellectual transfers, and more, that is, these scholarly events foregrounded all the issues which Western historiographies chose to refer to as entangled history or *histoire croisée*⁶ for over two decades. As an example, let us consider the intellectual processes of the construction of the image of emperor Napoleon in different national environments of Eastern Europe. Only few historians reflected on why the whole generations of their countrymen imagined this great leader in a certain way and why this image was different from the representations of Napoleon by their neighbors. When this issue was voiced, it created not only a common platform that granted a practical sense to the problem but also made it possible for the representatives of various historiographical traditions to meet at the crossroads of opinions. These historians admitted that, but for this professional opportunity, they would hardly ever engage in such a novel procedure as to explain the profile of Napoleon and the ways of reasoning about the images of this historical figure in their predecessors. In such a way, the living culture of *histoire croisée* is created, which unites by a network of common views the scholars who work in different countries on thematically close cases yet who use varying approaches due to divergent discursive traditions.

This experience is of great importance for the journal that aims to facilitate the complex and relatively belated modernization of scholarly practices in Ukraine and other countries of the former Soviet bloc; it is particularly valuable for leaving behind the idols of ethnocentrism and nation-building, which substituted the Communist ideology⁷, (for history functioned as propaganda in all these nar-

---

⁴ See the collective monograph that is based on the adapted presentations of the participants: *Архіви консульських установ закордонних держав як джерело до вивчення української історії XIX – початку XX століть*: кол. моногр. / ред. В. Ададуrow. Львів 2017 [*Archives of the Consular Offices of the Foreign Countries as a Source for the Study of Ukrainian History of the 19th – the Beginning of the 20th Centuries*: Collective Monograph / ed. V. Adadurov. Lviv 2017].

⁵ See the collective monograph that is based on the adapted presentations of the participants: *Імперські ідентичності в українській історії XVIII – першої половини XIX століть*: кол. моногр. / ред. В. Ададуrow, В. Склокін. Львів 2020 [*Imperial Identities in Ukrainian History in the 18th – the First Half of the 19th Centuries*: Collective Monograph / eds. V. Adadurov, V. Sklokin. Lviv 2020].

⁶ About the methodology, see the former: M. Werner, B. Zimmermann. *Histoire croisée Between the Empirical and Relexify // Annales. Histoire. Sciences Sociales* 58/1 (2003) 7–36; S. Sanjay. *Connected History. Essays and Arguments (World History)*. London 2022.

⁷ В. Ададуrow. Вписування української історії в європейський контекст: погляд історика-всесвітника // *Український історичний журнал* 2 (2013) 3–21 [V. Adadurov. The Integration

ratives). The described experience grants a unique opportunity to use the model of thematic issues in the journal, the materials for which are adapted for publication in light of the narrative variants that emerged at the mentioned scholarly projects, conferences, roundtables, and workshops at UCU.

An important precondition for such an activity creates a periodical “Naukovi Zapysky UCU, seriia Istoriiia”, published by the Ukrainian Catholic University between 2010 and 2019 (vol. 1–3). Drawing on and rethinking the experience of publication of this scholarly journal, we seek to make the periodical more regular, interdisciplinary as well thematically and linguistically better fitting into the current trends of the international scholarly discourse “Ukrainian Historical Review” is to become such a new journal. Its name refers to the pioneering example of “La Revue Historique” – French historical periodical founded in 1876 by Gabriel Monod – based on the objective and critical approaches.

So this first issue of “Ukrainian Historical Review” centers around **two thematic cases**. **The first one** is dedicated to the great jubilees in world history, the 250-year anniversary of the birth (2019) and the 200-year anniversary of the death (2021) of the great modernizer and consolidator of Europe Emperor of the French Napoleon I. The first thematic block contains four essays that, in their unity, examine and shed light on the traditions of representation of the emperor in the historical contexts of the countries of Eastern Europe: in Poland, Lithuania, Belarus, and Ukraine. The authors of these works are the known Napoleon scholars: Dariusz Nawrot, Virgilijus Pugačiauskas, Andrey Lukashovich, and Vadym Adadurov. Their narratives are based on the knowledge gained over the long-lasting scholarly work and thus reflect these scholars’ research experiences and reputation. Despite the shared past in the mentioned countries, the image of Napoleon that was formed in their historiographies has not only identical features but also divergent tendencies, which can be explained by the varying processes of nation-building in the twentieth century and even in our time. Inherently, the images of Napoleon can tell more about their originators, perpetuators, and the audience than about the elements of worldview or politics of the legendary historical figure. In this context, Napoleon is perceived as a marker of national identity rather than the figure of world history. Thus, the essays in this thematic block should be considered an intellectual history but not the history that is biographical or the one based on authentic sources; they should be seen as a study of contemporary national myths but not the events of the beginning of the nineteenth century. Starting with the ambivalent Polish image of Napoleon, which was chronologically the first one originating in the nineteenth century, the one created by the social imagination of the occupied and stateless nation which, though, was harboring

---

of Ukrainian History into European Context: A Vision of a World Historian // *Ukrainian Historical Journal* 2 (2013) 3–21].

distinctly imperial ambitions towards Lithuanians, Belarusians, Ukrainians in the twentieth century, the narratives then shift towards the vision opposite to that described above; yet these new images do bear a similarity to the first one in their animosity towards Russia expressed in Ukrainian and Lithuanian images, which are divided under the influence of the Soviet anti-Western ideological influence. The Belarusian image appears to be entirely dominated by the discourses of Russia and the Soviet Union; even in its radical, nationalist version, it allowed for only a neutral vision of the figure of Napoleon.

The second thematic block consists of seven essays, united by a common theme: the so-called religious Enlightenment in the social culture of South-Eastern Voivodeships of the Polish-Lithuanian Commonwealth of the second half of the seventeenth and eighteenth centuries. This concept popular in contemporary Polish historiography lacks testing on the examples of non-Latin confessions, particularly the Greek Uniates, especially with regards to the question of the influence of secular tendencies on the environments of the traditional religious culture. Rather well-known as scholars of religious culture, Ukrainian, Polish, and German authors turn to the source materials of both the publicistic and intra-church origin (inc. archives) to shed light on different aspects of religious culture, such as the secular tendencies in the Jesuit schools for the gentry of the Polish-Lithuanian Commonwealth (Serhii Seryakov); the presence of the narratives by the representatives of French Enlightenment in the reading practices of the Uniate monks of the Order of Saint Basil the Great (Ivan Almes); dictionary-compiling practices in the Polish-Lithuanian Commonwealth and the themes of printed publications by the monks of the Order of Saint Basil the Great in the process of the enlightenment of the lower classes of the society (Joanna Getka); interrelations between tradition and innovation in the practices of schooling of the monks of the Order of Saint Basil the Great in the Palatinate of Rus' (Beata Lorens); a brave formulation of the hypothesis and the attempts to prove it concerning the question about the presence of the influence of the Enlightenment in the Polish-Lithuanian Commonwealth on the educational and auditors' practices of the Greek Uniate hierarchy during the 1780s and 1790s (Valentyna Los'), archetypes and changes in the interconfessional polemics of the eighteenth century (Natalia Sinkevich). All these articles are united by an apparent attempt to compare the historical contexts and texts of various epochs and also to juxtapose institutional and worldview processes in different Christian confessions and countries. This thematic block starts with an autobiographical essay by a well-known Canadian scholar of the Ukrainian eighteenth-century culture Zenon Kohut who, through the prism of his individual experience, formulates the conceptual vision of the main problems which the historians of the transitional period between Early Modern and Modern societies face.

Several critical reviews of recent monographs by contemporary historians close the issue – those by Swiss (Andreas Kappeler), Polish (Tomasz Wislicz), and

Ukrainian (Vitaliy Mykhailovs'kiy) scholars. The reviews are concerned with various aspects of sociocultural history, such as the formation and change of the image of Ukraine from the sixteenth through the nineteenth centuries, the role of Jewish capital in Palatinates of Rus' of the Lithuanian-Polish Commonwealth in the eighteenth century, historical toponyms in Palatinate of Podolia of the Polish-Lithuanian Commonwealth over the Early Modern period.

Вадим Ададуrow
професор, доктор історичних наук
Український католицький університет

ВСТУПНЕ СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА: УКУ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗВИТКУ CONNECTED HISTORY АБО HISTOIRE CROISÉE

Упродовж останнього десятиліття Український католицький університет у помітний спосіб відігравав роль інтердисциплінарного майданчика для реалізації наукових проєктів, які мали на меті сприяти вписуванню української гуманітаристики в європейський контекст. У центрі цих послідовних зусиль перебувала історія як різновид метанаративу, у рамках епістемологічних процедур якого відбулися великі міжнародні конференції – такі як «Між Константинополем, Києвом, Москвою, Сочавою та Римом: Галицька митрополія в 1303–1808 роках (греко-візантійська спадщина, киевохристиянська традиція та західні латинські впливи)» (2013)¹ чи «Вісімнадцяте століття: українська і глобальна перспектива» (2021)², а також упродовж 2016–2017 рр. (у співпраці з Литовським національним університетом) – «Православні та унійні спільноти у Великому князівстві Литовському: історія, культура, пам'ять»³. Заразом майже щороку відбувалися міжнародні практичні робітні або теоретико-методологічні колоквиуми, наприклад, присвячені архівам дипломатичних представництв закордонних країн як джерелу до вивчення української історії (2016)⁴, імперським ідентичностям в українській

---

¹ Див. програму конференції: <http://ichistory.org.ua/2013/10/07/anons-4-6-zhovtnya-2013-uku-mizhnarodna-naukova-konferentsiya-mizh-konstantynopolem-kyuevom-moskvoyu-sochavoyu-ta-rymom-galyts-ka-mytropoliya-v-1303-1808-rokah/>.

² Див. програму конференції: <https://ucu.edu.ua/events/mizhnarodna-konferentsiya-visimnadtsyate-stolittya-ukrayinska-globalna-perspektyva/>.

³ Див. статтю: Науковці з УКУ стали учасниками міжнародного дослідницького проєкту про литовські джерела київської християнської традиції // *Українська Греко-Католицька Церква* (http://ugcc.ua/news/naukovts%D1%96_z_uku_stali_uchasnikami_m%D1%96zhnarodnogo_dosl%D1%96dnitskogo_proektu_pro_litovsk%D1%96_dzherela_kiivskoi_hristiyanskoj_tradits%D1%96i_81149.html). Підсумком цієї конференції стала двомовна (українсько-литовська) монографія: *Kultūrų kryžkelė: Vilniaus švč. Trejybės šventovė ir vienuolynas*: kol. monogr. / ред. A. Bumblauskas, S. Kulevičius, I. Skočilasas. Vilnius 2017.

⁴ Див. колективну монографію, що постала на основі адаптованих виступів учасників: *Архіви консульських установ закордонних держав як джерело до вивчення української історії XIX – початку XX століть*: кол. моногр. / ред. В. Ададуrow. Львів 2017.

історії (2017)⁵ та репрезентації образу Наполеона в національних історіографіях країн Східної Європи (2019).

Ці заходи уявляли не тільки тотожність тематичних зацікавлень науковців із різних історіографічних середовищ, а й показали можливості наднаціональної та надрегіональної перспективи дослідницьких кейсів, перевагу порівняльного та глобального підходу, інтелектуальних трансферів тощо, тобто всього того, що ось уже два десятиліття у західних історіографіях воліють окреслювати як *connected history* або *histoire croisée*⁶. Як приклад, вкажу на інтелектуальні процеси конструювання образу імператора Наполеона в різних національних середовищах східноєвропейського простору – рідко хто з істориків замислювався, чому саме таким, а не інакшим чином уявляли великого діяча цілі покоління їхніх співвітчизників і чому цей образ відрізнявся від репрезентацій Наполеона, які усталилися в сусідів. Коли цю тему озвучили, з'явився спільний майданчик, який не тільки надав проблемі практичного сенсу, а й обумовив зустріч на перехресті суджень представників різних історіографічних традицій, які визнали, що інакше вони навряд чи приступили б до такої новаторської процедури, як пояснення профілю та способів аргументації візій Наполеона в їхніх попередників. Так твориться жива культура сполученої історії, котра об'єднує мережею спільних сенсів науковців, які працюють у різних країнах над подібними тематичними зацікавленнями, але, з огляду на свої дискурсивні узвичаєння, мають відмінні підходи.

Для часопису, що ставить собі за мету сприяння складним і відносно спізненим процесам осучаснення дослідницьких практик в Україні й інших державах колишнього радянського блоку – відходу від ідолів етноцентризму та державотворення, які прийшли на зміну комуністичній ідеології⁷ (в усіх цих підходах історія відігравала роль пропаганди), – уже згаданий досвід має неабияку цінність. Він надає унікальну можливість застосувати модель тематичних випусків, в основі яких є адаптовані до публікації варіанти наративів у межах уже згаданих дослідницьких проектів, конференцій, круглих столів і воркшопів в УКУ.

Важливу передумову для такої активності створює періодичний орган, який видавався упродовж 2010–2019 рр. Йдеться про «Наукові записки УКУ, серія «Історія»» (всього світ побачило три випуски). Запозичуючи та

⁵ Див. колективну монографію, що постала на основі адаптованих виступів учасників: *Імперські ідентичності в українській історії XVIII – першої половини XIX століть*: кол. моногр. / ред. В. Ададуrow, В. Склокін. Львів 2020.

⁶ Див. про методологію останньої: M. Werner, B. Zimmermann. *Histoire croisée Between the Empirical and Relexify* // *Annales. Histoire. Sciences Sociales* 58/1 (2003) 7–36; S. Sanjay. *Connected History. Essays and Arguments (World History)*. London 2022.

⁷ В. Ададуrow. Вписування української історії в європейський контекст: погляд історика-всесвітника // *Український історичний журнал* 2 (2013) 3–21.

переосмислюючи досвід цієї традиції створення наукового часопису в царині історії, бачимо перспективу в наданні виданню більшої регулярності, інтердисциплінарності, тематичної і лінгвістичної відповідності міжнародним тенденціям академічного дискурсу. Таким новим часописом має стати «Український історичний огляд», назва якого нав'язує (зрозуміло, з позиції сучасної історіографічної ситуації в Україні) до піонерського прикладу періодичного видання, цілком побудованого на засадах неупередженого і критичного підходів, – заснованого в 1876 р. Габріелем Моно «La Revue Historique».

Отож перший випуск «Українського історичного огляду» присвячено **двом тематичним кейсам**. **Перший** має прямий стосунок до великих ювілеїв світової історії, пов'язаних із 250-ою річницею появи на світ (2019) і 200-ою річницею відходу у вічність (2021) великого осучаснювача й об'єднувача Європи імператора французів Наполеона I. У першому тематичному блоці вміщено чотири праці, що у своїй сукупності досліджують і водночас висвітлюють традиції сприйняття імператора в історичних контекстах країн Східної Європи, а саме: Польщі, Литви, Білорусі й України. Авторами цих нарисів є відомі наполеонознавці Даріуш Наврот, Віргіліус Пугачіаускас, Андрей Лукашевіч і Вадим Ададуров. Їхні наративи спираються на знання, сформовані упродовж їхніх довготривалих наукових траєкторій, а відтак віддзеркалюють дослідницькі досвід і репутацію цих учених. Попри спільне історичне минуле згаданих країн, образ Наполеона, сформований у їхніх історіографіях, має не тільки тотожні, а й відмінні тенденції та риси, які витлумачуються особливостями процесу націєтворення у ХХ ст. і навіть у наш час. Характерно, що образи Наполеона могли більшою мірою оповісти про їхніх винахідників, розповсюджувачів і споживачів, аніж про реалії світогляду чи політики легендарного історичного діяча. У цьому контексті Наполеон сприймається радше як маркер національної ідентичності, ніж діяч усесвітньої історії, відтак есеї з цього тематичного блоку варто трактувати як інтелектуальну, а не біографічну чи оперту на автентичні джерела історію; як дослідження сучасних національних міфів, а не подій початку ХІХ ст. Від амбівалентного польського образу, який хронологічно постав найраніше, ще в ХІХ ст., образу, який створено соціальною уявою нації водночас поневоленої і бездержавної, але плекаючої в ХХ ст. виразно імперські амбіції щодо литовців, українців, білорусів, – виклад змішується до опозиційних щодо цього бачення, а водночас подібних до нього своєю ворожістю щодо Росії литовського й українського образів, які роздвоюються під впливом радянського антизахідного ідеологічного впливу. І вже зовсім опанованим імперським дискурсом Росії та СРСР видається білоруський образ, який навіть у своїй крайній, націоналістичній версії спромігся тільки на нейтральний погляд на постать Наполеона.

Другий тематичний блок, який складається зі семи праць, об'єднується спільною темою т. зв. *релігійного просвітництва* в соціальній культурі пів-

денно-східних воєводств Речі Посполитої другої половини XVII – XVIII ст. Цей популярний у сучасній польській історіографії концепт мало перевірений на прикладах нелатинських конфесій, зокрема греко-уніатів, особливо в питанні щодо впливу лаїцьких тенденцій на середовища традиційної релігійної культури. Уже доволі знані як дослідники релігійної культури автори з України, Польщі та Німеччини звертаються до джерельних матеріалів як публіцистичного, так і внутрішньоцерковного походження (зокрема архівів), щоби пролити світло на різні аспекти історії релігійної культури, як-от: мирських тенденцій у єзуїтських училищах для шляхти в Речі Посполитій (Сергій Серяков); присутності наративів французьких просвітників у читацьких практиках греко-унійних монахів ЧСВВ (Іван Альмес); *посполитого* словництва й тематики друкованих видань василіян у процесі просвічення нижчих верств суспільності (Йоанна Гетка); співвідношення традицій і новацій у практиках шкільництва Василіянського чину в його Руській провінції (Беата Лоренц); сміливої постановки гіпотези та спроби її доведення у питанні про присутність впливів річпосполитського просвітництва в освітніх і візитаторських практиках греко-унійної ієрархії в 1780–1790-ті рр. (Валентина Лось); архетипів і змін у міжконфесійній полеміці у XVIII ст. (Наталія Сінкевич). Усі ці статті об'єднує виразне прагнення до порівнювання історичних контекстів і текстів із різних епох, а також зіставлення інституційних і світоглядних процесів у різних християнських конфесіях і державах. Тематичний блок відкриває англомовний автобіографічний есей відомого канадського дослідника української культури XVIII ст. Зенона Когута, який крізь призму власного досвіду формулює концептуальне бачення головних проблем, які стоять перед дослідниками перехідного етапу між ранньомодерним і модерним суспільствами.

Завершують перший випуск часопису кілька критичних оглядів праць сучасних істориків – швейцарського (Андреас Каппелер), польського (Томаш Вісліч) та українського (Віталій Михайловський). Вони мають стосунок до різних аспектів соціокультурної історії – відповідно – і до формування зміни образу України протягом XVI–XIX ст., ролі єврейського капіталу в Руському воєводстві Речі Посполитої XVIII ст., історичної топоніміки в Подільському воєводстві Речі Посполитої упродовж ранньомодерного часу.

References

- Adadurov Vadym. Vypysuvannia ukrains'koi istorii v yevropeyskyi kontekst: pogliad istoryka-vsesvitnyka // *Ukrainskiy Istorychnyi Zhurnal* 2 (2013) 3–21. [In Ukrainian.]
- Arkhivy konsul'skykh ustanov inozemnykh derzhav yak dzherelo do vyvchennia ukrains'koi istorii XIX – pochatku XX stolit'*: kol. monohr. / red. Vadym Adadurov. L'viv 2017. [In Ukrainian.]

- Impers'ki identychnosti v ukrains'kiy istorii XVIII – pershoi polovyny XIX stolit'*: kol. monohr. / red. Vadym Adadurov, Volodymyr Sklokin. L'viv 2020. [In Ukrainian.]
- Kultūry kryžkelė: Vilniaus švč. Trejybės šventovė ir vienuolynas*: kol. monogr. / red. Alfredas Bumblauskas, Salvius Kulevičius, Igor Skočiliasas. Vilnius 2017. [In Lithuanian.]
- Werner Michael, Zimmermann Bénédicte. Histoire croisée Between the Empirical and Relexify // *Annales. Histoire. Sciences Sociales* 58/1 (2003) 7–36.
- Subrahmanyam Sanjay. *Connected History. Essays and Arguments (World History)*. London 2022.